

Ύψεις του δημογραφικού προβλήματος

Γράφει η Νίκη Καλτσόγια -Τουρναβίτη

«**Δ**ημογραφική κατάρρευση: μια νέα απειλή» είναι ίσως ο πλέον αντιπροσωπευτικός τίτλος (Καθημερινή, 8.4.2012), θέματος που επανέρχεται με μεγάλη συχνότητα στην ειδησεογραφία, ως μεγάλης σημασίας πρόβλημα: «Αν ο 20ός αιώνας υπήρξε ο αιώνας της πληθυσμιακής έκρηξης, ο 21ος φαίνεται ότι είναι ο αιώνας κατάρρευσης της γεννητικότητας». Η μελέτη και αντιμετώπισή του ως εθνικού προβλήματος αλλά και με παγκόσμια διάσταση τέθηκε στους σκοπούς του ΟΗΕ μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο, ενταγμένο κι' αυτό στις προσπάθειες οικοδόμησης μιας ειρηνικής και δίκαιης σε παγκόσμιο επίπεδο κοινωνίας, με σεβασμό των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών. Για το σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκαν από το 1954 έξι Παγκόσμιες Διασκέψεις, πέραν των περιφερειακών. Οι σημαντικότερες ήταν η 5η του Καϊρού (1994) και η 6η στη Νέα Υόρκη (1999), οι οποίες υιοθέτησαν Προγράμματα Δράσης για τα επόμενα 20 χρόνια, που έδιναν έμφαση στην άρρηκτη σχέση μεταξύ πληθυσμού, ανάπτυξης σ' ένα πλαίσιο οικουμενικής αναγνώρισης υψηλού επιπέδου ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών.

Τα στοιχεία της δημογραφικής εξέλιξης κατά χώρα, ήπειρο αλλά και σε παγκόσμια κλίμακα εμφανίζουν διαφορές από ήπειρο σε ήπειρο και από χώρα σε χώρα. Και είναι χαρακτηριστικό ότι οι χώρες της Αφρικής και της Ασίας παρουσιάζουν σημαντική αύξηση του πληθυσμού τους, με τάση μείωσής της μετά το 2010. Η Αμερικανική Ήπειρος ο Καναδάς παρουσιάζουν μείωση της γεννητικότητας τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, ενώ η Ωκεανία παρουσιάζει αύξηση. Αντίθετα, με ελάχιστες εξαιρέσεις, οι χώρες της Ευρώπης δεν ξεπερνούν το 5% κατά μέσο όρο στην αύξηση του πληθυσμού, ενώ ο πληθυσμός της είναι πολύ λιγότερος σε σύγκριση με αυτόν των άλλων ηπείρων. Ασφαλώς η εξέλιξη του πληθυσμού κατά χώρα και ήπειρο δεν μπορεί να αξιολογηθεί μόνο αριθμητικά. Ιστορικοί παράγοντες, ο βαθμός κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού, ακόμα και η θέση μιας χώρας στη γεωπολιτική σκακιέρα της εποχής μας, είναι παράγοντες που πρέπει να συνεκτιμηθούν. Βέβαια, δεν αμφισβητείται ότι Ευρώπη, ΗΠΑ, Καναδάς και Αυστραλία ανήκουν στον αναπτυγμένο κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά δυτικό κόσμο.

Μια ιδιαίτερα σημαντική διάσταση για την αξιολόγηση της γεννητικότητας ή υπογεννητικότητας που παρουσιάζουν οι χώρες είναι και το φαινόμενο της μετανάστευσης, που μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο, έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις. Οι χώρες της Νότιας Ευρώπης, Ιταλία, Ισπανία και Ελλάδα που κατά τη δεκαετία του 60 σημείωσαν πτώση της μετανάστευσης προς υπερπόντιες χώρες και στράφηκαν προς τη βιομηχανική Ευρώπη, από τη δεκαετία του 1980 μετατράπηκαν σε χώρες υποδοχής ξένων μεταναστών. Στον πίνακα με τα δημογραφικά στοιχεία των ευρωπαϊκών χωρών η Ελλάδα παρουσιάζει αύξηση κατά 17,31% τη δεκαετία του 1960, οφειλόμενη στην παλιννόστηση απόδημων Ελλήνων. Αύξηση 8,02% τη δεκαετία του 2000 έναντι 2,10% τη δεκαετία του 2010, με

υπολογισμό μείωσης στο ποσοστό του 0.11% τις δύο επόμενες δεκαετίες.

Το πρόβλημα της υπογεννητικότητας εμφανίζεται πρωταρχικά ως οικονομικό πρόβλημα, γιατί η γήρανση του πληθυσμού δημιουργεί σοβαρό κυρίως ασφαλιστικό πρόβλημα, ιδιαίτερα έντονο στη σημερινή οικονομική κρίση, λόγω του πολύ υψηλού ποσοστού ανεργίας των νέων, που τους ωθεί εκτός των χωρών τους σε αναζήτηση εργασίας.

Ειδικά για την Ελλάδα το δημογραφικό αναδεικνύεται ως μέγιστο εθνικό πρόβλημα έχει πολλές διαστάσεις, όπως αναδείχθηκε από μεγάλη έρευνα της Ακαδημίας Αθηνών του 1990, και από τις εργασίες της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής το 1993. Γενικά τονίζεται ότι σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η χώρα μας, με τη «δραματική μείωση των γεννήσεων την τελευταία δεκαετία, διατρέχει μεγάλους κινδύνους, που εντείνονται λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της έλλειψης συγγενικών λαών». Ειδικά για την Ελλάδα το πρόβλημα παρουσιάζεται ως «ωρολογιακή βόμβα. Είναι χαρακτηριστική η συχνή αρθρογραφία για το θέμα του διακεκριμένου καθηγητή και τ. υπουργού Μανώλη Δρεπάκη, ο οποίος τονίζει τις τραγικές για τη χώρα διαστάσεις του. Ενδεικτικά: «Η ανθρωπιστική κρίση "αδειάζει" τη χώρα» (Αυγή, 1.3.2015, όπου δίνει στατιστικά στοιχεία για τη μείωση του πληθυσμού και τη μετανάστευση στις τετραετίες 2006-2009 και 2010-2013. Είναι χαρακτηριστικό ότι με την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001 τέθηκε ειδική διάταξη στο Σύνταγμα για το δημογραφικό (άρθρο 21 παρ. 5), αλλά και εξαιρετικής σημασίας διάταξη του άρθρου 108 για την οφειλόμενη μέριμνα του κράτους για τη ζωή του απόδημου ελληνισμού, την παιδεία του και τις σχέσεις με τη «μητέρα Πατρίδα».

Με το δημογραφικό πρόβλημα της εποχής μας βέβαια σχετίζονται βέβαια και οι βαθιές αλλαγές των πολιτισμικών αξιών μας, που αγγίζουν τον πυρήνα της ζωής των ανθρώπων. Όχι μόνο της Δύσης. Αυτός είναι πολύ μικρός. Αλλά του πλανήτη ολόκληρου. Παγκοσμιοποίηση, πέρασμα στη νέα μεταμοντέρνα εποχή, μετάλλαξη αξιών και τρόπων ζωής κυρίως των νέων ανθρώπων, κατάρρευση του κοινωνικού κράτους, νέο-φιλελευθερισμός και άκρατος ατομικισμός, βάρβαρη και αναίσχυντη ανισότητα, σε ατομικό, εθνικό

και διεθνές επίπεδο είναι η γυμνή πραγματικότητα. Και ακόμα τα συνασπισμένα οικονομικά συμφέροντα των ισχυρών κρατών, αλλά και οι γεωπολιτικοί σχεδιασμοί τους περιφρονούν κάθε έννοια ανθρωπιστικού δικαίου. Αυτό που βιώνει η Ελλάδα σήμερα είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της τραγικής πραγματικότητας.

Αλλά, αναμφισβήτητα, το μεγαλύτερο πρόβλημα του αιώνα μας, αυτού που χαιρετίστηκε πανηγυρικά με προσδοκίες ειρήνης και ευημερίας των λαών, είναι το πρόβλημα της μετανάστευσης κυρίως από την πληττόμενη με πολέμους για τα συμφέροντα των ισχυρών περιοχή της Μ. Ανατολής, έγινε τέρας που χλευάζει με το αποτρόπαιο πρόσωπό του τον ανθρωπισμό της Δύσης: «60.000.000 ξεριζωμένοι αναζητούν πατρίδα». Βιώνουμε τη μεγαλύτερη ανθρωπιστική κρίση από τον β' Παγκόσμιο Πόλεμο. (ρεπορταζ Τάνιας Μποζανίνου, εφ. «Το Βήμα», 21.6.2015 Η Μεσόγειος, από θάλασσα πολιτισμού έγινε υγρός τάφος όνειρο χιλιάδων μεταναστών, τίμημα για το κυνήγι του ονείρου και της ελευθερίας. Όμως οι αριθμοί έχουν ψυχή. Όνειρα. Ελπίδες. Και πάν' απ' όλα δικαίωμα στη ζωή και στο όνειρο. Δικαιώματα που τους διασφαλίζει το ανθρωπιστικό δίκαιο που θεμελιώθηκε στη μεγάλη Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, του 1948 με το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου και με το πλήθος των συμβάσεων, διακηρύξεων και προγραμμάτων διεθνούς δράσης που πάρθηκαν. Η θάλασσα της Μεσογείου, η πιο γαλήνια θάλασσα της γης, κοιτίδα του πολιτισμού της ανθρωπότητας όπως αναγνωρίζεται, ειδικά μετά την έκρηξη των πολέμων στη Μέση Ανατολή έγινε τάφος αλλά και έξοδος ελευθερίας για εκατομμύρια απεγνωσμένων πολιτών. Και ν' ανοίξει με το ραβδί ενός νέου Μωυσή θα βρει τείχη απόρθητα και φυλάκες ανελέητους, που τους οπλίζει ο ρατσισμός και η ξενοφοβία. Η άρνηση των ισχυρών δυτικών κρατών της Ευρώπης να αντιμετωπίσουν ορθολογικά το πρόβλημα αυτό στο πλαίσιο των ήδη θεσπισμένων κανόνων του οικουμενικού ανθρωπιστικού δικαίου είναι χαρακτηριστική. Παράλληλα η άνοδος των κομμάτων που εκφράζουν φασιστικές ιδεολογίες, που εκκολάπτονται ανησυχπητικά σ' αυτές είναι το δηλητήριο που εισπνέουν και οι λαοί της Δύσης. Ας αφυπνισθούμε.